

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

האזינו

(חלק בט)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת האזינו, ויב תשרי, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

האזינו

פסוק די ווערטער „הוא והושע בן נון“ און איז מפרש: „שבת של דיווגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש ולמה קוראו כאן הושע לומר שלא זחה דעתו עליו שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו.“

התחלת פירש"י – „שבת של דיווגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה“ שטייט אין גמרא סוטה⁴; דער המשך פרש"י „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו“ שטייט אין ספרי פ' וילך⁵, און דער תוכן פון סיום פרש"י „ולמה קוראו כאן הושע“ שטייט אין ספרי פרשתנו עה"פ.

פארוואס איז דאָ רש"י מצרף די דריי באַזונדערע מאמרים אין איין פירוש?

און נאָכמער: בשלמא די ערשטע צוויי ענינים אין פרש"י – (א) „שבת של דיווגי כו“, (ב) „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו“ – האָבן אַ שייכות צווישן זיך בתוכנם – אויך אין צווייטן ענין איז מודגש ווי דער ענין „הרשות“ איז אַריבער צו יהושע'ן; אָבער דער המשך הפירוש „ולמה קוראו כאן הושע כו“ איז לכאורה אינגאנצן אַ באַזונדער באַוואַרעניש, וואָס האָט קיין שייכות ניט צו דעם פריערדיקן ענין – און אעפ"כ איז לא די וואָס רש"י שטעלט עס אַריין

א. שוין גערעדט פיל מאָל, אַז ענינו של רש"י בפירושו על התורה איז (ווי רש"י אַליין גיט אַרויס דעם כללי¹) „אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“, און אפילו אין די ערטער וואו בהשקפה ראשונה זעט אויס אַז רש"י ברענגט סתם אַראָפּ אַ דרש (של חז"ל), אָבער כד דייקת זעט מען אַז דער געבראָכטער דרש (אויב ער זאָגט ניט אויף דעם „רבותינו דרשו“ וכיו"ב) איז מוכרח בפשוטו של מקרא².

און דאָס איז ניכר באופן בולט אין פירוש רש"י בפרשתנו: רש"י זאָגט אַ פירוש וואָס ווען מ'איז מעיין אין די מקורות פונעם פירוש זעט מען אַז דאָס זיינען דריי באַזונדערע דרשות חז"ל – איינע אין גמרא, די צווייטע אין ספרי ב' וילך און לבסוף אַ דרש וואָס שטייט אין ספרי על אתר – און במקורם האָבן די דרשות קיין שייכות ניט צווישן זיך, אָבער רש"י בפירושו על התורה איז זיי אַלע דריי מצרף און כולל אין איין פירוש!

ובע"כ צ"ל אַז זיי זיינען נוגע צו פשט הכתוב, וואָס דאָס בינדט זיי צוזאַמען; ובמילא איז אויך דער סדר הבאתם בפירושו אַן ענין וואָס איז אין פשש"מ – וכמשי"ת להלן.

ב. אויפן פסוק³ „ויבא משה וידבר גו' הוא והושע בן נון“ איז רש"י מעתיק פון

- (1) בראשית ג, ח. שם, כד (וראה שם, כב, ד, ח. ו, ג). ועוד.
- (2) ראה ספר כללי רש"י (קה"ת, תש"מ. תנש"א) פ"ה. ועוד.
- (3) פרשתנו לב, מד.

(4) יג, ב. וראה גם ספרי כאן על התחלת הפסוק: בא... והרשות נתנה ביד אחר.
(5) קרוב לתחלתו. ועד"ז הוא בספרי פינחס כז, יח (ראה לקמן הערות 14, 25).

דארפט זאָגן דעם גאַנצן פירוש אויף דעם פסוק אין פ' וילך, וואו עס שטייט בלשון זו (משה ויהושע) צום ערשטן מאל.¹¹

מען קען ניט פאַרענטפערן, אַז היות ווי רש"י האָט שוין געבראַכט דעם תוכן פון דעם פירוש אין אָנהויב פ' וילך (כנ"ל), דאַרף שוין רש"י ניט איינער צוריקן דעם ענין נאָכאַמאָל אין המשך הפרשה אויפן פסוק, "וילך משה ויהושע" – ווייל אויב אַזוי, פאַרוואָס דאַרף עס רש"י נאָכאַמאָל איבערצורין בפרשתנו? און נאָך מער: דוקא בפרשתנו איז ער מוסיף דעם ענין פון "שבת של דיווגי היתה".

ועד"ז איז ניט פאַרשטאַנדיק בנוגע דעם ענין פון "העמיד לו משה מתורגמן כו": וויבאַלד רש"י האָט שוין געבראַכט דעם ענין אין פ' פינחס (אַז דער אויבער-שטער האָט געהייסן משה'ן "תן לו מתורגמן כו") – וואָס זיכער האָט עס משה מקיים געווען – פאַרוואָס דאַרף עס רש"י נאָכאַמאָל איבערצורין בפרשתנו?

אפילו את"ל אַז דאָס איז ע"ד ווי מ'געפינט בכ"מ בפרש"י, אַז אַן ענין וואָס ער האָט מפרש געווען אין אַ פריערדיקן חזר'ט ער אים איבער נאָכאַמאָל אין אַ ספר שלאח"ז; וכש"כ בנדר"ד וואו עס רעדט זיך ניט וועגן דעם זעלבן ענין בדיוק – אין פ' פינחס רעדט זיך וועגן דעם ציווי הקב"ה "תן לו מתורגמן" און בפרשתנו – וועגן דער עשי' בפועל "העמיד לו משה מתורגמן"

אין דעם זעלבן ד"ה, נאָר ער פאַרבינדט עס נאָך מיט אַ ווא"ו המחבר-מוסיף – "ולמה קוראו כאן כו" – כאילו ווי די שאלה שטעלט זיך דוקא לאַחרי ובהמשך צום פריערדיקן פירוש "שבת של דיווגי כו" העמיד לו משה מתורגמן כו"!

די תמי' הנ"ל – וואָס רש"י איז מצרף דריי באַזונדערע ענינים צוזאַמען – איז נאָר גרעסער: ניט נאָר קומען זיי אין באַזונדערע ערטער און אפילו באַזונדער-רע ספרים ומדרשי חז"ל – נאָר רש"י אַליין ברענגט די (ערשטע צוויי) מאמרים במקום אחר אַבער יעדערן פאַר זיך! אין פ' פינחס אויפן פסוק "וסמכת את ירך עליו" זאָגט רש"י "תן לו מתורגמן שידרוש בחיך שלא יאמרו עליו לא הי' לו להרים ראש בימי משה"; און אין אָנהויב פ' וילך, אויפן פסוק "לא אוכל עוד לצאת ולבא", זאָגט רש"י "איני רשאי שנטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע" – ד.ה. אַז אויך לויט רש"י זיינען די צוויי ענינים (נטלה הרשות כו' און העמיד לו משה מתורגמן כו') ניט תלוי איינער אין דעם אַנדערן – וואָס איז מכריח רש"י צו פאַרבינדן זיי צוזאַמען אין אונזער פסוק?

ג. אויך דאַרף מען פאַרשטיין: דער מאמר "שבת של דיווגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה" שטייט אין גמרא בנוגע אַן אַנדערן (פריערדיקן) פסוק, אין פ' וילך – "וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד"¹⁰. ולכאורה האָט רש"י גע-

(6) ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) "למה" (בלי וא"ו). אלא שעפ"ז קשה דהו"ל לרש"י לומר זה בפ"ע בד"ה הושע.

(7) שם.

(8) וראה גם ספרי שם (וראה לקמן סעיף ד והערה 14).

(9) לא, ב.

(10) לא, יד.

(11) וראה חזקוני סוטה שם הרא"י מהכתוב: דעד היום לא בא למחנה שכניה דהיינו אה"מ רק משה בלבד אבל באותו יום שמת משה הי' גם יהושע נצב במחנה שכניה כו'.

בפרש"י „שיהא דורש בחייו כו' בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש". וואָס איז דער דיוק הלשון „להרים ראש"?

(ב) בנוגע דעם טעם וואָס ער ווערט דאָ אָנגערופן „הושע" שטייט אין ספרי „ללמדך צדקתו של יהושע שומע אני שצפה¹⁵ דעתו עליו משנתנה¹⁵ ברשות ת"ל הוא והושע בן נון הושע בצדקתו אע"פ שנתמנה פרנס על הצבור הוא הושע בצדקו¹⁶." רש"י זאָגט אָבער אינ"גאנצן אַנדערש – „שלא זחה דעתו עליו שאע"פ שניתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו".

ה. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

דער טעם וואָס רש"י זאָגט ניט דעם ענין פון „שבת של דיווגי היתה" גלייך אין אָנהויב פ' וילך, איז – ווייל דאָרטן איז ניטאָ קיין הכרח צו זאָגן אַז דעמאלט האָט זיך שוין אָנגעהויבן בפועל נשיאור תו של יהושע. וואָרום אע"פ אַז רש"י זאָגט „איני רשאי שניטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע", איז דאָך רש"י גלייך ממשיך (בהמשך פירושו) „וה' אמר אלי זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבא לפי שה' אמר אלי (לא) תעבור את הירדן הזה¹⁷!". ד.ה. אַז נתינת הרשות צו יהושע איז נוגע (ניט בו ביום, נאָר)

שמסיים „בחייו רבו לא הורה ועכשיו הוא מורה". – ע"ד הלשון בספרי וילך, איתא גם בספרי מטות לא, כא (גבי אלעזר הכהן).

(15) כ"ה בספרי לפנינו, ועוד. בילקוט עה"פ: שתזוז (ע"ד ל' רש"י). משנתמנה. וראה עוד גי' בספרי הוצאת הורוויץ (ג. י. תשכ"ט).

(16) וממשיך שם בספרי, שעד"ז הוא ביוסף דוד.

(17) בדפוסים הנפוצים ליתא תיבות אלו בפרש"י. בדפוס ראשון הובא בפרש"י „לא תעבור וגו'", ובדפוס שני הובא רק „וגו'". ובכל אופן מובן הוא גם לפי הדפוסים שלפנינו – כי זהו ש"ה' אמר גו'".

– איז אָבער ניט מובן, פאָרוואָס דאָרף ער איבערחזרין אַלע פרטים, אויך דעם טעם „כדי שלא יאמרו ישראל כו'", וויי באַלד ער האָט דאָס שוין מפרש געווען בפ' פינחס [וואָרום כמדובר כמ"פ, בשעת רש"י חזר'ט איבער אַ פירוש וואָס ער האָט שוין געזאָגט פריער, זאָגט ער דאָס נאָר בקיצור¹², און אין די ערטער וואו ער זאָגט עס איבער מיט אַלע פרטים, איז עס דערפאַר וואָס דאָס איז מוכרח מצד די כתובים על אתר].

אויך דאָרף מען פאַרשטיין: דעם לשון „שבת של דיווגי" טייטשט אָפּ רש"י (אין גמרא)¹³: „שני זוגות שני חברים היו בה תחלת היום למשה וסופו ליהושע", וואָס בפשטות באַוואָרנט דאָ רש"י, אַז „דיווגי" קען דאָ ניט געטייטשט ווערן כפשטו, מלשון זוג – וואָרום די נשיאות פון משה איז געווען בתחלת היום און פון יהושע'ן בסופו (ס'איז ניט געווען אַן ענין פון אַ „זוג", ביידע צוזאַמען) – נאָר עס מיינט „שני חברים היו".

איז ניט מובן: וויבאַלד אַז רש"י אין גמרא דאָרף דאָס באַוואָרענען (צו אַ בן חמש עשרה לגמרא), איז פשיטא אַז ער דאָרף עס טאָן אין לימוד ע"פ פשט (צו אַ בן חמש למקרא)?

ד. וועט מען כ"ז פאַרשטיין בהקדים לבאר דעם שינויי הלשונות אין פרש"י, לגבי דעם לשון במקורו אין ספרי:

(א) אין ספרי שטייט „תן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל ודורש ומורה בהר'ויות בחייו וכשתפטר לא יהו ישראל אומרים לו בחיי משה רבך לא היית מדבר ועכשיו אתה מדבר¹⁴". משא"כ

(12) ראה ס' כללי רש"י פ"ז.

(13) סוטה שם ד"ה דיו זוגי.

(14) ועד"ז הוא לשון הספרי פינחס שם אלא

„באזני העם“. נאך מער: פון דעם וואָס די תורה זאָגט „הואַ והושע בן נון“ – דלכאורה איז דער וואָרט „הואַ“ איבע-ריק – איז מובן, אַז די תורה איז דערמיט מדגיש אַז משה ויהושע זיינען דאָ גע-ווען ביידע גלייך (אין דעם ענין ואופן דיבור זה – בסגנון פון אַ נשיא – לבנ״י).

און דעריבער זאָגט רש״י דווקא דאָ אַז „שבת של דיוחג היתה“, און רש״י דאַרף ניט אויסטייטשן וואָס דאָס מיינט – כוונתו בזה איז פשוטו כמשמעו, אַז זיי זיינען געווען ביידע צוזאַמען אַ זוג פון נשיאים.²¹

[און דערמיט מאַכט רש״י קלאָר, אַז דאָס וואָס ער איז ממשיך לאח״ז „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“ מיינט ניט אַז דאָן האָט זיך שוין געענדיקט נשיאותו של משה, נאָר אַז ס׳איז געווען אין אַן אופן פון „זוג“, ביידע צוזאַמען; נאָר וויבאַלד אַז משה איז שוין ניט געווען דער איינציקער נשיא (אין אַן אופן פון „דבר אחד לדור“²²) זאָגט מען אויף דעם „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“²³].

21) מש״כ רש״י „שבת של דיוחג“ צ״ע מנין לו לרש״י בפשטוֹן שהי׳ שבת. ואף שכן מפורש בסוטה שם, אבל מכיוון שרש״י לא כתב ע״ז „רבתינו דרשו“ (וכיו״ב), מובן שכן מוכרח גם ע״פ פשטוֹן. ועוד, לכאורה איך אפ״ל שהי׳ יום השבת והרי (בפש״מ) ביום מותו גמר לכתוב הס״ת (וכידועה השקוּט גם ע״ד ההלכה עד״ז – ראה לקו״ש ח״י ע׳ 361 ובהנמנן שם. וראה גם לקו״ש חכ״ד ע׳ 208 הערה 15).

ואולי הי׳ כתוב ברש״י, „ש׳ של דיוחג“, והכוונה „שררה“ או „שלטון“ של דיוחג, של שניהם, והמעתיק שלא הבין כוונת רש״י ב„ש׳“ פיענחו כבש״ס „שבת“.

22) לשון רש״י וילך לא, ז.

23) ודוחק קצת – ובלא״כ דוחק הסתירה בניטלה וניתנה דפשוטה רשות אחת ודיוחגי – שתי רשויות*.

צוליב דעם ענין ובמילא – דעם זמן פון „תעבור את הירדן הזה“. ובמילא איז ניטאָ קיין הכרח אַז בעת אמירת משה „לא אוכל עוד לצאת ולבא“ האָט זיך שוין אָנגעהויבן בפועל נשיאותו של יהושע.

עד״ז אין פסוק „וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד“ (ווייטער אין פ׳ וילך) – איז אין דעם (אַז יהושע איז אַריין צוזאַמען מיט משה׳ן אין אהל מועד) ניטאָ קיין תוכן אַז יהושע איז שוין געווען אַ נשיא על ישראל בפועל – דאָס איז נאָר געווען אַ קיום האמירה פון דעם אויבערשטן „קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצווו“¹⁸.

בשעת אָבער מ׳קומט צו פרשתנו, וואו דער פסוק זאָגט „וידבר גו׳ הוא ויהושע בן נון“ ווערט דאָ די תמי׳ וואָס איז כוונת הכתוב אין מצרף זיין יהושע מיט משה׳ן – ווי קומט דאָ אַריין יהושע (הושע)?! אין הכי נמי אַז יהושע „לא ימיש מתוך האהל“¹⁹, ער איז שטענדיק געווען מיט משה׳ן – אָבער מאי טעמא וואָס די תורה זאָגט עס בפירוש דוקא דאָ?

מוז מען זאָגן, אַז די ווערטער „הוא ויהושע בן נון“ באַציען זיך צו דעם „וידבר“ שבתחילת הכתוב, ד.ה. נאָך דעם ווי די תורה דערציילט אַז משה האָט געזאָגט די שירה, איז דער פסוק מוסיקה²⁰ „הוא ויהושע בן נון“ – די שירה האָט געזאָגט ניט בלויז משה אַליין נאָר אויך יהושע בן נון האָט עס געזאָגט

18) וראה שם לא, כג ובפרש״י – הציווי ליהושע בפועל (הובא גם לפני׳ז שם – בפרש״י לא, ז).

19) תשא לג, יא. וראה פרש״י משפטים כד, יג דמשמע דאזהל לאו דוקא.

20) ע״ד (ולא ממש): אז ישיר משה ובנ״י גו׳ ויאמרו גו׳ אשירה (בשלח טו, א).

(*) ואין לומר, שמעת בקשת משה „יפקוד ה׳ אלקי

זאָלן ניט זאָגן „לא הי' לו להרים ראש בימי משה“, און דערפאַר איז געווען דער אָנזאָג „תן לו מתורגמן שידרוש בחיך“; משא”כ בפּרשתנו זאָגט עס רש”י בהמשך לפירושו לפנ”ז „שבת של דיווגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה“ – והיינו, אַז דאָ איז עס ביי יהושע געווען בתור נשיאות, ביז אין אַן אופן פון „דיווגי“ – יהושע איז אַ בן זוג פון משה רבינו.

ז. אָבער, רש”י קען זיך ניט מסתפק זיין מיט זאָגן „שבת של דיווגי כו“ העמיד לו משה מתורגמן כו“ – ווייל לפנ”ז ווערט נתעורר אַ תמ” גדולה: פאַרוואָס האָט זיך געפאָדערט אַזאָ סדר אַז נשיאותו של יהושע זאָל זיך אָנהויבן נאָך בחיי משה (היפך הכלל „דבר אחד לדור“)?

אין הכי נמי, משה האָט געדאַרפט ממנה זיין יהושע’ן אַלס זיין ממלא מקום, אָבער וואָס איז דער הכרח אַז יהושע (תלמידו של משה) זאָל פירן נשיאות בחיי (רבו) משה (און אין אַן אופן פון „דיווגי“ – ביידע צוזאַמען) – און ניט ווי מען געפינט ביי אַנדערע ממלאי־מקום פון די נשיאים שלפניהם, אַז די נשיאות פון ממלא־מקום (אפילו ווען ער איז דערצו באַשטימט געוואָרן אין פאַראויס) האָט זיך אָנגעהויבן לאחר פטירת הנשיא שלפניו?²⁴

אויף דעם איז רש”י ממשיך „שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך

מובן שגם שם, זה שהי' דורש לא הי' כ”כ מצד עצם ענין הדיבור או הוראה, אלא ענין של הרמת ראש וחשיבות. אלא שאי”ז דרגת נשיאות על כל ישראל ופשיטא שלא ע”ד ובשווה למשה רבינו – ובוהו הוא החידוש בפרש”י פרשתנו, כדלקמן בפנים.

(26) וכפ”י הפשוט ד”ממלא מקום” וכתוכנו הפשוט – שבא במקום שנתרוקן, לאחר זה שקדמו.

ו. דערמיט ווערט אויך פאַרענטפערט בפשטות פאַרוואָס רש”י איז דאָ מוסיף „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו“ – און איז זיך ניט מסתפק מיט „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“ (כפירושו פריער אין פ’ וילך) – ווייל אין דעם באַשטייט דער חידוש פון דעם פסוק „הוא והושע בן נון“, אַז יהושע האָט בפועל גערעדט מיט אידן אין דעם זעלבן אופן ווי משה, נשיאות בפועל; יהושע האָט געדרש’נט „באזני העם“ ווי אַ נשיא דרש’נט – מיט אַ מתורגמן²⁴.

עפ”ז איז אויך פאַרשטאַנדיק דער חידוש פון דעם פירוש רש”י לגבי פירוש ב’ פינחס (וואו ער זאָגט „תן לו מתורגמן שידרוש בחיך“):

„מתורגמן“ פאַר דרשת יהושע פון פ’ פינחס איז ניט געווען אַן ענין פון נשיאות²⁵, נאָר – כדי לאפוקי אַז אידן

(24) וזהו הפי' של דיווגי – ב' זוגים, משה ומתורגמן שלו ויהושע ומתורגמן שלו. וראה מפרשי רש”י כאן.

(25) וכן בספרי בב' המקומות ב' פינחס ובוילך, שאין ההדגשה על ענין הנשיאות, אלא ע”ז שיכול להורות ולדבר (וע”ד המבואר לגבי אלעזר בספרי מטות כנ”ל הערה 14). אלא שגם ב’ פינחס שינה רש”י וכתב „להרים ראש“ ולא כבספרי, כי מכיון שהמדובר שם „וסמכת את ירך עליו“ בא בהמשך לבקשת משה „יפקוד ה' אליך הרוחות“ –

הרוחות“ וקיומו ציווי ה' שמסך ידיו על יהושע בעין יפה (פינחס כו, טז ואילך ובפרש”י שם, כג) נענשה ענין של נשיאות ביהושע אלא שהי' טפל למשה (ע”ד קיסר ופליג קיסר – סנהדרין צח, טע”ב), ואח”כ ביום פטירת משה נתחלפו, שיהושע נענשה העיקר ומשה טפל אליו – „נטלה רשות מזה (היינו עיקר הנשיאות) ונתנה לזה (ליהושע)“ (וראה לקו”ש חכ”ד ע’ 218 ואילך).

– כי לומר שמושה הי' מקבל מיהושע – ה”ז היפך המפורסם בכ”מ, אף שמצינו שמושה ביקש להכנס לארץ באופן כזה (ספרי פינחס כו, יב (פיסקא קלה). תנחומא ואתחנן ג. י”ש ואתחנן ג. כו. ועוד).

לגמרי הרמת ראש (בחיי רבו)³¹, איז ער דערפאר ניט מסוגל צו זיין א נשיא ישראל. און דעריבער „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו“.

ח. ע"פ כ"ז וועט מען אויך פארשטיין דעם המשך אין פרש"י „ולמה קוראו משה הושע לומר שלא זחה דעתו עליו כו" (און רש"י איז מדייק צו זאגן „השפיל עצמו כאשר בתחילתו“, ניט ווי אין ספרי „הוא הושע בצדקו כו"“):

די שאלה איז ניט סתם „למה קוראו הושע“ לאחרי ווי מ'האט אים א נאמען געגעבן „הושע“ – נאָר „ולמה קוראו כאן הושע“, אין דעם פסוק. דלכאורה, אדרבה – דוקא אין דעם פסוק איז מתאים מ'זאל אים רופן „הושע“:

וויבאלד דער פסוק קומט מדגיש זיין דעם ענין והכרח פון הרמת ראש (נשיאות) של יהושע שוין בחיי משה – ווי קומט עס אַז דער פסוק קלייבט דאָ אויס דווקא דעם נאמען „הושע“, וואָס ער האָט געהאַט איידער משה האָט אים אַ נאָמען געגעבן „הושע“³² (וואָס דער־מאָנט אַז יהושע האָט געדאַרפט אָנקו־מען צו דער תפילה (מיוחדת) און פון משה'ן אַז בעתיד „י"ה יושיעך מעצת מרגלים“³³)?

אויף דעם איז רש"י מבאר, אַז אדרבה „לומר“ – דאָס קומט לערנען מעלתו של יהושע „שלא זחה דעתו עליו שאע"פ שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו: טבע האדם איז, אַז בשעת ער

להרים ראש: דוקא ביי יהושע'ן האָט זיך געפאָדערט אַ „הרמה“ מיוחדת, מצד דעם וואָס בחיי משה איז זיין גאַנצע הנהגה געווען אין אַ כיוון הפכי – פאָרקערט בתכלית פון רוממות, ביטול ושפלות: כל מהותו איז באַשטאַנען אין דעם וואָס ער איז „משרת משה“, „ומש־רתו יהושע גו' נער לא ימיש גו'“²⁷, ער איז כסדר געשטאַנען אין אַ תנועה פון תכלית הביטול – „נער“²⁸ ו„משרת“

[ניט ווי מ'געפינט לדוגמא ביי אהרן, דאע"פ וואָס משה איז געווען דער נשיא, האָט אויך אהרן אַליין געלערנט תורה מיט אַלע אידן (ווי רש"י ברענגט²⁹ אין דעם „סדר משנה“). אָבער ביי יהושע'ן געפינט מען ניט ביז דאמאלס קיין ענין של רוממות על כל ישראל³⁰].

און דערפאר האָט מען דאָ במיוחד געדאַרפט באַוואַרענען אַז אידן זאָלן ניט זאָגן „בחי רבך לא הי' לך להרים ראש“ – היות אַז ביי אים האָט געפעלט

(27) תשא לג, יא (והי' אז בן נו שנה – ראה ראב"ע ורמב"ן שם. ועוד). וראה גם משפטים כד, יג. בהעלותך יא, כח (ובפרש"י בהנ"ל).

(28) ראה ראב"ע ורמב"ן בפ"י „נער“ בנוגע ליהושע (אף שהי' בן נו שנה, כנ"ל) – אבל ראה סיום פ' הרמב"ן בטעם שנק' בן נון.

(29) בס"פ תשא (לד, לב).

(30) ואע"פ ד, ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק גו' (בשלח יג, ט), י"ל: (א) דבפש"מ אי"ז מורה על גדלות בתור מנהיג לכל ישראל כו', כ"א ע"ד שר הצבא (ולהעיר מפרש"י שם). (ב) ע"פ מ"ש במדרשים (פסיקתא דר"כ פ"י ג. ובכ"מ) לפי שהי' משבט יוסף, שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנאמר (עובד' א, יח) והי' בית יעקב גו' (ב"ב כג, ב), וכהובא בפרש"י לפנ"ז (ויצא ל, כה. ר"פ יושב (רש"י ישן)). (ג) ע"פ פרש"י שם, יד: ושים באזני יהושע – המכניס את ישראל לארץ כו', י"ל שלכן גם עצם המלחמה הי' על ידו – (ראה פרש"י שם, יג).

(31) ועד שגם „משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתו ועצתו“, ורק „הקב"ה אמר ליהושע... הכל תלוי בכ טול מקל והך על קדקדו“ (פרש"י וילך לא, ז. וראה לקו"ש חייט ע' 309 ואילך).

(32) שלח יג, ח. שם, טז.

(33) פרש"י שם, טז.

שרש"י האָט אַראָפּגעבראַכט פריער³⁸ „פני משה כחמה פני יהושע כלבנה“, אַז ביי אים האָט זיך שטענדיק אָנגעהערט אַז ער איז אַ מקבל (ווי לבנה פון דעם שמש), ובמילא בקטנות ושלמות³⁹ בהתאם לזה.

ט. פון דעם האָט מען אויך אַ הוראה אין עבודת כאו"א:

כשם ווי ס'איז געווען ביי יהושע'ן, אַז לאחר ווי ער האָט זוכה געווען צו גדולה, און ניט צו גדולה סתם, נאָר צו אַ גדולה נעלית כּוּז אַז ער האָט געהאַט נשיאות שוין בחיי משה און נאָכמער אין אַן אופן פון „דיווגי“, איז ער פונדעסט-וועגן געווען ביי זיך שפל בתכלית „כאשר מתחילתו“,

עד"ז איז ביי יעדן אידן (ובפרט אַז משה⁴⁰ מסרה – ליהושע): בשעת ער איז זוכה צו אַן ענין של גדלות, גדלות אין אַן ענין של שררה, אָדער אַ גדלות בשאר ענינים, וואָס ער איז זוכה צו ברכות נעלות פון אויבערשטן – קען ער דאָך מאַכן אַ חשבון, אַז דערפון גופא וואָס ער האָט זוכה געווען צו די גדלות, איז אַ סימן אַז דוקא ער איז ראוי לזה, ובמילא רופט עס אַרויס ביי אים אַ תנועה פון הרחבת הדעת – טאַקע ניט קיין גאווה ח"ו, אָבער עכ"פּ אַ תנועה של הרחבה ורוממות,

לערנט מען פון יהושע'ן אַז אדרבה: דוקא ווען מ'איז זוכה צו אַן ענין של

איז עולה לגדולה ענדערן זיך זיינע מדות והנהגות בהתאם צו דעם שינוי וגדולה שלו. ועאכ"כ בענין נשיאות, אַז ווען איינער ווערט נתמנה אַלס נשיא, רופט עס ביי אים אַרויס אַ תנועה פון גדולה והתנשאות. ניט ח"ו אַ תנועה פון גאווה³⁴ וישות ח"ו – נאָר אין קדושה גופא, אַ תנועה³⁵ פון גדולה ורוממות וואָס פאָדערט זיך ע"פ תורה – כדי דער נשיא זאָל קענען פירן נשיאותו כדבעי. און ווי רש"י בריינגט בנדו"ד אַז דער אויבערשטער זאָגט אַן יהושע „טול מקל והך“³⁶.

און דאָס דערציילט די תורה, אַז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס מ'האָט געגעבן יהושע'ן גדולה – און ער האָט זיכער באַקומען בסמיכת משה בעין יפה די נויטיקע גדולה והתנשאות וואָס אַ נשיא דאַרף האָבן³⁷ – איז אָבער ביחד עס זה ביי אים געווען די תנועה והנהגה פון „השפיל עצמו כאשר מתחלתו“:

פונקט ווי איידער מ'האָט אים געגעבן גדולה, איז זיין ענין געווען – „משרת משה“, אַ הנהגה פון שפלות, אַזוי אויך דערנאָך, ווען ניתנה לו גדולה, איז ביי אים געבליבן די זעלבע הנהגה ותנועה פון שפלות עצמו, „השפיל עצמו כאשר מתחלתו“. וי"ל שזהו שייך גם לזה

(34) להעיר שבכמה כתי"ר רש"י (שתח"י) במקום „זחה“ הלשון „גסה“, ובמקומות הנ"ל נאמר בלשון הוראה – שלא יהא דעתו גסה כו'.

(35) מכיון שרש"י אינו מפרש פי' תיבת „זחה“ צ"ל לפי שמוכן הוא מעצמו. וע"ד החידוד אולי י"ל שהוא ע"ד הלשון „ולא יח החושן“ (תצוה כח, כח) שפרש"י „ל' ניתוק“, וכן פירושו כאן שלא ה' ניתוק והזהר בדעתו למצב של גדלות. וראה ערוך וערוך השלם ערך זה.

(36) וילך לא, ז. ראה הערה 31.

(37) וראה לעיל הערה 31.

(38) פניחם כו, ב.

(39) ראה המשך תרס"ו בהוספות (בהוצאת קה"ת, תשל"א ואילך ס"ע תקנד. ובהוצאת תנש"א – ס"ע תקעת). וראה לקו"ש ח"ט שם ע' 313 ואילך. ושי"נ.

(40) ובכל נפש מבית ישראל יש בה מבחי' מרע"ה (תניא רפמ"ב).

גדולה, דארף זיין דער „השפיל עצמו כאשר מתחלתו“⁴¹,

און דאָס איז אויך די כלי אַז די גדלות וואָס מען גיט – זאָל האָבן אַ קיום.

י. דער ענין הנ"ל איז שייך צו דעם זמן אין יאָר ווען מען לייענט די פרשה אין תורה – נאָך (ובסמיכות צו)⁴² ראש השנה:

די עבודה פון ראש השנה איז – „אמרו כו' שתמליכוני עליכם“⁴³, און זיינען ממליך דעם אויבערשטן אַלס מלך, מלך ישראל און – מלך על כל העולם כולו.

און וויבאלד אַז דער ענין פון מלוכה ווערט אויפגעטאָן דורך עבודת ישראל, ווייזט עס דאָך אויף דער חשיבות פון אַ

אידן, אַז בכחם איז צו ממליך זיין דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה! ובמילא, קען דערפון אַרויסקומען אַ סברא, אַז ער זאָל נתעורר ווערן מיט אַ תנועה פון היפך השפלות לגמרי

– איז אויף דעם די הוראה, אַז אדרבה: דוקא לאחרי ווי אידן טוען אויף אַזא גרויסן ענין – פון ממליך זיין דעם אויבערשטן אַלס מלך, דארף דאָס אַרויסרופן ביי אַ אידן אַ תנועה פון ביטול בתכלית, השפיל עצמו⁴⁴,

און דורך דעם⁴⁵ איז מען מוסיף נאָכ-מער אין ברכות ה' בכל המצטרך, אין אַ חתימה און גמר חתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, למטה מעשרה טפחים, בבני חיי ומזוני רוויח, ובכולם רוויח.

(מש"ח ש"פ האזינו תשל"א, תשמ"ג)

(41) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 142 ואילך.

(42) או עכ"פ מיד אחרי יוהכ"פ (הסיום והגמר דר"ה) ש"נק' ג"כ ר"ה בכתוב" (לקו"ת ר"ה נח, א).

(43) ר"ה טז, סע"א. לד, ב.

(44) עיין אגה"ק ס"ב.

(45) ראה תו"א סד"ה השמים כסאי ובהערות לשם (באוה"ת וכו').

